



HEEM-
NIEUWS

Heemkundekring Bergeijk



de Keersopper

nr 3

In dit nummer:

De Teuten van Bergeijk	Wim van Dooremolen en Wil van Ham	p2
Onze Lieve vrouw van Brabant	Wil van Ham	p4
Uiting van onze groot-Brabantse gevoelens; 'n Volkslied	Ruud Groen in ED1989	p7
Joodse mensen in Bergeijk	Wil van Ham	p9
Een zelfstandige parochie voor de Weebosch	Wil van Ham	p11
Mis voor 4 mannenstemmen	Wim van Dooremolen	p13
Verkenningen van het dagelijks leven	'De Wulp vzw'	p14
Oude ansichten		p16
Tabak en sigaren in Mol		p17
Gelezen _ Dorpsfiguren		p17

Heemkundekring Bergeijk
Secretariaat: Standerdmolen 12
5571 RN Bergeijk
Tel: 0497 57 55 85
e-mail: j.steeghs3@chello.nl
Rabo Bank Bergeijk Rek.nr 10.13.73.627

DE KEERSOPPER

NR. 3

nov 2006

HEEMKUNDEKRING BERGEIJK

Hallo, heemkundevrienden.

We waren flink bezig met de Teuten van Bergeijk, met een lezing door Jan v.d. Dungen op 15 november en een tentoonstelling in samenwerking met de Koperteutenstichting uit Luyksgestel en de Stichting Eicha te Bergeijk. Een tentoonstelling die op 18 nov. geopend werd onder gezang van Het Teutenkoor bij het genot van Teutenbrood en Teutennat; beperkt, want teut werden we niet.

Deze tentoonstelling loopt tot april 2007 in de Kattendans te Bergeijk. Er verscheen een aankondiging die we voor u in deze Keersopper plaatsen. Verder in dit blad een stukje geschiedenis over Joden vroeger in onze omgeving.

Overigens, het boek 'Weteringen in Bergeijk en Westerhoven' is zeer goed ontvangen; de laatste doos van 50 exemplaren is aangebroken! Veel interesse ook van onze Belgische vrienden in Neerpelt, mede doordat Natuurmonumenten in Plateaux / Hageven de weteringen Pelterheggen gaat herstellen.

We zoeken verder naar ruimte, een heemkamer; vooral op korte termijn. We hebben goede hoop u in het volgend blad hierover iets positiefs te kunnen melden..Wat de langere termijn betreft: misschien lukt 't huisvesting te krijgen in het Teutenhuis in de Domineestraat-Bergeijk.

En, tja, ze zeggen dat het Brabants volkslied leeft. Zoals in 1989, waarover Ruud Groen in het ED schreef (zie pag.7).

Wim van Dooremolen, voorzitter

Prettige feestdagen en de allerbeste wensen voor 2007; de redactie

Wil van Ham e-mail wilvanham@wemail.nl

Will Steeghs e-mail j.steeghs3@chello.nl

Wim van Dooremolen e-mail doorem@planet.nl

De Teuten van ‘groot’ Bergeijk



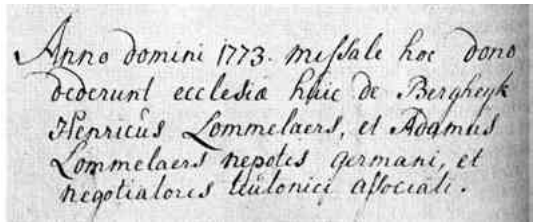
W. Pastoors maakte in 1865 deze tekening van een trotse teut. De afbeelding komt uit “Waar is de tijd? 1000 jaar Kempen” 1996.

Zaterdag 18 november ging in het Eichamuseum een speciale tentoonstelling van start over de Teuten van Bergeijk, Luyksgestel, Westerhoven en Riethoven. Teuten waren handelaars die vanaf de 17^e eeuw verre reizen maakten om hun waren uit te venten of het beroep van ‘lubber’ (casseren van dieren) aan te bieden. De teuten trokken samen op. Zij vormden gezamenlijk

meerdere ‘compagnieën’ en trokken naar Duitsland, Lotharingen, Luxemburg en Sleswijk. De koperteuten van Luyksgestel dreven vooral handel op Denemarken, waar zij lange tijd een monopoliepositie konden vestigen met grote handelshuizen. De eersten reisden als handelaar te voet. Zij droegen een lederen wambuis, vol gehangen met potten en pannen, zoals het bekende standbeeld in Luyksgestel laat zien. Later in de pruikentijd kwamen er ook ‘haarteuten’ bij, die overal het lange haar van meisjes en vrouwen opkochten om met grote winst weer te verkopen. Haarteut Bonaventure Lomans uit Bergeijk had zijn hoofddepot in Dresden en een filiaal in Londen.

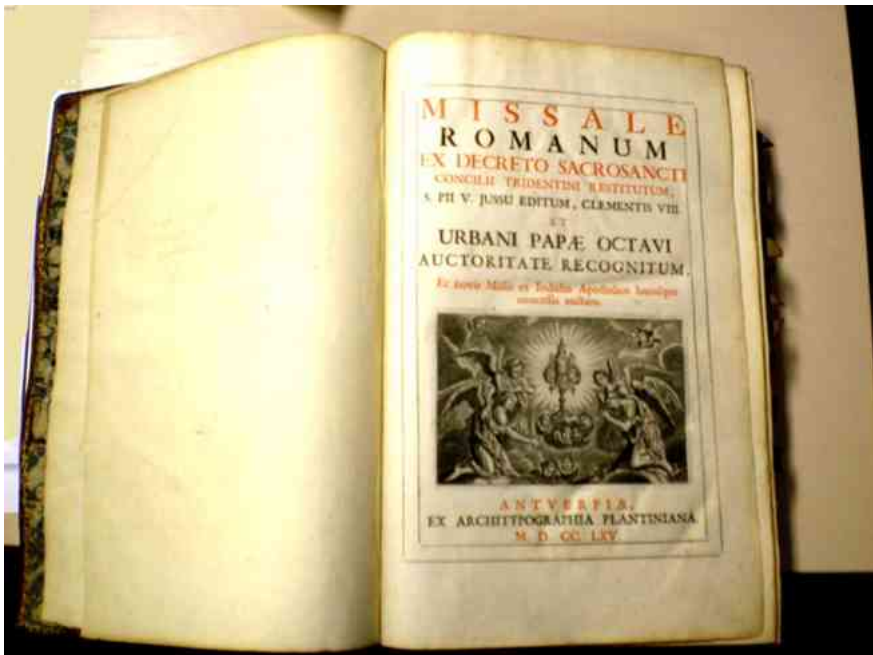
De teuten waren een opmerkelijk gezelschap. Ze droegen een blauwe kiel, een gewoonte die later door de boerenbevolking werd overgenomen. De hoofdman van de compagnie was kenbaar aan de kostbare zilveren knopen die hij droeg. Deze opvallende knopen had hij van zijn voorganger in het gilde gekocht. Op het einde van hun loopbaan waren de teuten voor de begrippen van die tijd stinkend rijk. De arme boerenbevolking hier in de Kempen had nauwelijks geld en moest zijn kostje op de karige heidegronden moeizaam bij elkaar sprokkelen. De teuten daarentegen bouwden grote, stenen huizen – op de tentoonstelling zijfraaie nog bestaande voorbeelden te zien – en vooral hun schenkingen aan de kerken en de schuttersgilden zijn nog altijd indrukwekkend.

Bekende kerkschenkeningen zijn een gouden monstrans en missaal in Bergeijk, en de gouden kelk en koperen kroonluchter van Luyksgestel. Museum Kempenland in Lommel was bereid enkele pronkstukken tijdelijk uit te lenen. Zoals een zelfgemaakte koperen haarkam, waterketel en olielamp. Bijzonder is een koperen wandbord waarop de koper-teut met zijn leerling staat afgebeeld. Heel mooi is ook het oorspronkelijk 'schuldenboek' van haarteut Van Vlerken uit Bergeijk uit de collectie van het Eichamuseum.



Anno domini 1773. missale hoc dono
 docerunt ecclesia hinc de Bergeijk
 Henricus Lommelaers, et Adriaan
 Lommelaers nepotes germani, et
 negotiatores hilonici associati.

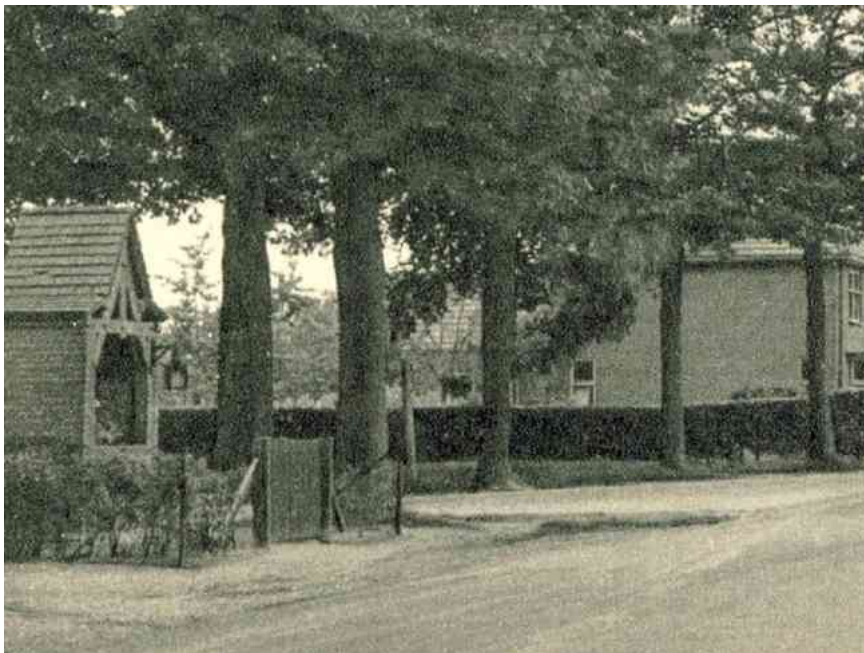
Tekst in het missaal van 1773



Hendrik en Adriaan Lommelaers schonken dit missaal in 1773 aan de St.Petruskerk van Bergeijk

De tentoonstelling is een gezamenlijke presentatie van de Koperteutenstichting van Luyksgestel, het Eichamuseum en de Heemkundekring Bergeijk en staat tot april 2007 in De Kattendans.

Onze Lieve Vrouw van Brabant



“Het Brabants Studentengilde van Onze Lieve Vrouw hield een studiekamp in Bergeijk, bij Eindhoven”, bericht de krant in 1934. *“Als stoffelijke herinnering aan hun verblijf aldaar werd een kapelletje langs den weg toegewijd aan O.L. Vrouw van Brabant. Ook de bevolking toonde bij deze inzegening groote belangstelling.”* Het kapelletje staat er nog steeds aan het plantsoen tussen de Kerkstraat en de Meester Pankenstraat. Het Brabants Studentengilde werd in 1926 opgericht tijdens de ‘Brabantse Landdag’ in Oirschot. Met als doelstelling katholieke studenten aan de bovenmoerdijkse universiteiten en hogescholen een trefpunt tijdens de vakanties te bieden. De genoeglijke Brabantse landdag met hoogmis, koffietafel, vendelzwaaien en fanfaremuziek op het fraaie Oirschotse marktplein in de schaduw van de machtige Pieterskerk tekent ook de sfeer waarin het studentengilde op de voorgrond treedt. Tijdens de landdag van 1933 in Huybergen bouwen de jongeren voor het eerst een devotiekapelletje. Het werd het eerste van een reeks van meer dan twintig kapelletjes.

Het ontwerp voor het Bergeijkse kapelletje was van de hand van Jo Bedaux, aankomend architect, die later faam zal maken als onder meer de vormgever van het hoofgebouw van de Katholieke Universiteit Brabant in Tilburg. De studenten lieten zich inspireren door de vele kapelletjes, die van oudsher de wegen sieren in Brabant en Limburg. Maar de kapelletjes waren ook een uitdrukking van protest tegen de nieuwe architectuur – zoals de Amsterdamse School – die ook in het zuiden veel invloed had. In de woorden van Bedaux vormden ze een symbool van verzet tegen het “ .. zogenaamde moderne, tegen de ont-aarding van ons volk door de modekunst en rommel die van alle kant komt binnendringen. Wij zullen trachten te behouden het goede oude.” Het beeld van de Lieve Vrouw werd gemaakt door Manus Evers, een bevriend beeldhouwer. Op de tekst van de oorkonde, die in een fles



onder de kapel bewaard werd, staat: “ .. die te dezen tijde genoemd wordt ‘s Bisdoms grootsten beeldhouwer. (..) Aldus neergeschreven in de herberg „ De Valk” van de lange George aan de Eindstraat te Bergeijk.”

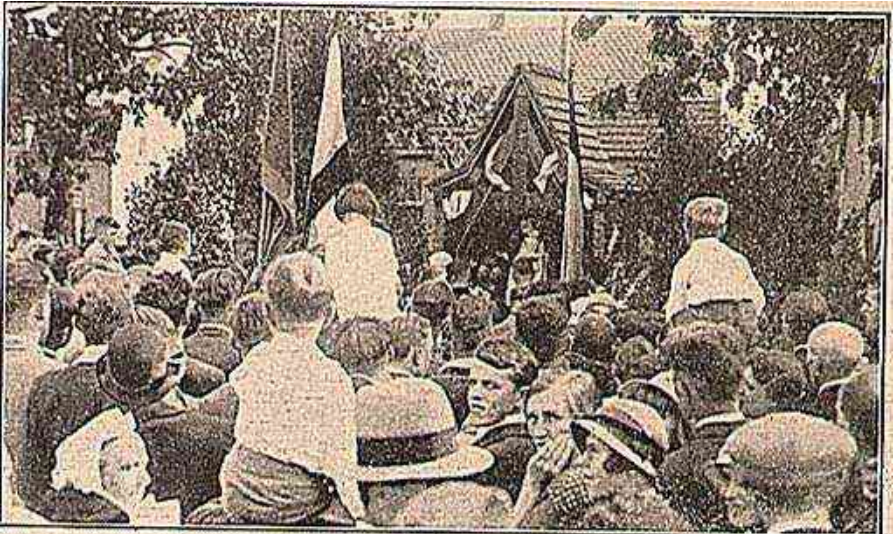
In 1957 is het kapelletje aan vernieuwing toe. Een plaatselijk comité onder voorzitterschap van de huisarts Albert Smulders neemt het initiatief om de benodigde gelden bijeen te brengen. De etalages van de Gebroeders van Woerkum bieden ruimte voor een ‘fraaie tentoonstelling van Mariabeelden’.

Met een huis-aan-huiscollecte wordt geld ingezameld voor de opknopbeurt van het kapelletje en een nieuw Mariabeeld, gemaakt door het 'beeldhoudersechtpaar' Slegers-van der Put.

Bij de plechtige inzegening dankt Albert Smulders iedereen voor de medewerking. Speciale vermelding krijgt de 'niet-katholieke dorpsgeenoot', die spontaan vijftig gulden in de collectebus deponeerde. De inwijding van de kapel, die nu een plaatsje in het plantsoen krijgt, vindt plaats op zondag 8 september 1957, de feestdag van Maria Geboorte.

Dank zij de trouwe zorg van buurtgenoten, verkeert de Onze Lieve Vrouwekapel nog steeds in een prima conditie. Maria krijgt geregeld een vers bloemetje en de brandende kaarsjes tonen een devote toewijding. Ook het Brabants Studentengilde bestaat nog steeds. Dit jaar werd het zestiende lustrumfeest bij ons in Bergeijk gevierd. Het studentengilde telt ongeveer vijftig leden, die aan de Universiteit in Wageningen studeren.

Het negentigjarig bestaansfeest startte zaterdag 16 september met een openluchtdienst bij het kapelletje.



Bij de ingebruikname 1934

Uiting aan onze groot-Brabantse gevoelens: 'n Volkslied

Onder ons met Ruud Groen (Eindhovens Dagblad, dec. 1989)

Wat me, tussen twee papieren zakdoekjes en een ferme slok van Dr. Bronchus Medicinale Borstelixer door, het meest getroffen heeft in het nieuws van de afgelopen week, was een bericht op de voorpagina van dit blad over een opmerkelijk balletje dat werd opgeworpen door het CDA- statenlid mevr. M. van der Leegte. Tijdens een vergadering van de Statencommissie voor culturele zaken ontvouwde zij geheel onverhoeds de politieke wens dat het toch maar spoedig zou mogen komen tot de invoering van een Brabants Volkslied. Of het een geheel nieuwe hymne zou moeten worden, dan wel een oud deuntje dat door een volkseigen componist verplechtigd. zou worden tot een officiële provinciale meezinger, dat liet zij in het midden. Een Brabants Volkslied moet er komen.

Aangezien ik toch niets anders te doen had dan drupneuzend uit het raam staren, heb ik daar eens op m'n gemak over na kunnen denken. Inderdaad, het mens heeft gelijk. We hebben in Brabant alles. De beste voetballers, de snelste wielrenners, de grootste industrie, de mooiste vrouwen, het blondste bier, de meeste griep, het fraaiste exportartikel in de vorm van Dries van Agt, maar een eigen volkslied, nee, daar zijn we nooit aan toegekomen.

We moeten ons behelpen met populaire deunen als 'Het leven is goed in ons Brabantse land' of 'Bij ons staat op de keukendeur'. We geven uiting aan onze Groot-Brabantse gevoelens door zo nu en dan 'Nie knieze nie zeure' aan te heffen en als we met de heemclub bijeen zijn en het schuimend gerstenat laten klotsen in de kannen, halen we zelfs Hertog Jan nog wel eens van stal. Harbalorifa! Ik moet de eerste Brabander nog tegenkomen die me kan vertellen wat de hertog met die exclamatie bedoeld kan hebben. Zelfs Floor van de Put en Harrie Beex, de geestelijke vaders van het lied, laten ons dienaangaande schromelijk in het ongewisse. Mogelijk had de edelman wat lang parmant te paard gezeten en gaf hij enkel maar lucht aan een ondraaglijke zadelpijn. Wat zou vrouwe Van der Leegte bewogen kunnen hebben om het provinciebestuur te wijzen op zijn plichten inzake het Brabantse Volkslied? Zou ze onder de indruk zijn geraakt van de Brabantse Broederschap, die alom zo welig tiert? Want is het niet zo dat de Bulander zich tot in

zijn botten verknocht voelt aan zijn bloedsbroeders te St. Willebrord en dat geen Schijndelnaar gerust kan slapen als hij niet zeker weet dat in Klundert alles kits is? Zijn wij Brabanders niet zo hecht met elkaar verknukkeld dat we nergens anders meer kunnen leven dan in Brabant, waar de lucht zo zuiver is en de bosrand zo wonderschoon? Borrelen de nationalistische gevoelens ons zo hevig in de boezem dat we een eigen Brabants Volkslied nodig hebben om er uiting aan te geven? Néé natuurlijk! Vrouwtje Van der Leege teutelde vermoedelijk zomaar een eindje voor zich uit, zoals politici .dat tegenwoordig meer en meer lijken te doen als ze geen verstandige opmerkingen kunnen verzinnen om er de krant mee te halen. Een Brabants Volkslied, wat een onzin! Praat tegenwoordig iedereen over het één Europa, begint het CDA over een provinciaal volkslied! Maar stel je nu eens voor dat de hoogmogenden daarginds in de Bossche Broek welwillend beginnen te knikken. Stel je voor dat ze al jarenlang jaloers zijn geweest op de Limburgers, die al sinds mensenheugenis het nachtegaaltje laten zingen in het bronsgroen eikenhout, en inderdaad opdracht geven tot het componeren van een Brabants Volkslied, wat kunnen we er dan van verwachten? Weinig, zeer weinig. De jongere generaties zijn niet meer zo zangerig. Die zijn wat meer pleebekkerig aangelegd. Wij leerden vroeger op school nog een heel karretje op de zandweg uit ons hoofd, om maar te zwijgen van het oorlogsschip, een wuf dat spon en een meisje dat loos was. Later zag ik mijn eigen peuters dapper mee kwekken met een krom en kras-send plaatje van de Leidse Sleuteltjes. Zingen kunnen ze nog altijd niet, maar :met de pick-up hebben ze weinig moeite. Spontane volks-zang komt tegenwoordig zelden verder dan ‘We gaan naar Spanje toe’. De tekst van een Brabants Volkslied zou dan ook niet veel ingewikkelder mogen worden. Misschien dat Zoetelieve Gerritje weer ‘ns een keertje naar Den Bosch kan. Een tweede probleem is dat: de overheid tegenwoordig bijna niets meer durft te ondernemen of er moeten sponsors aan te pas komen. En die Willen uiteraard hun reclameboodschap in de tekst, hetgeen wonderlijke strofen kan opleveren. ‘Brabant, o Brabant, gij zijt wonderschoon... Voor betere vleeswaar bij slager Van Loon. Brabander blijf ik van wiegje tot graf... Dit couplet. werd geschreven op kosten van DAF. En zal ik eens sterven, begraaft mij dan hier.. waar Brabant zo trots is op zijn Dommels bier’.

Nee, dan toch maar liever gewoon het Wilhelmus.

Joodse mensen in Bergeijk

Meester Panken beschrijft in zijn boek 'Beschrijving van Bergeijk' dat hij voor het eerst in een processtuk uit 1763 een joodse man met de naam Andries Herrie tegenkomt. "Zij schijnen eerst in de 18^e eeuw zich te Bergeijk metterwoon gevestigd te hebben", zegt Panken. "Want vóór die tijd vindt men daar geen spoor van hen." Over de joden die aan het eind van de achttiende eeuw in het dorp woonden, zijn we beter geïnformeerd. Zo woonden hier in die tijd de in 1750 in Wenen geboren Jacob Benjamin Wiener met zijn vrouw Rebekka Samuel en hun drie kinderen: Manus (geboren in 1785), Joseph (geboren in 1790) en Eva (geboren op 7 november 1794). Van Wiener staat in de akten vermeldt dat hij een oudeklaren-koopman was. Samen met zijn zwager Jonas Samuel uit Eersel handelde Jacob ook in dierenvellen. Omdat in onze omgeving geen leerlooierijen voorkwamen, zullen deze vellen waarschijnlijk toepassing hebben gevonden bij het maken van kleding. Tot de handelsvoorraad van Jacob en Jonas behoorden ook linnen, wol, garen en eveneens aardewerk. Uit de registers van onroerende goederen blijkt dat Jonas een huis aan de markt in Eersel bezat, naast een woonhuis in Bergeijk en een perceel landbouwgrond. Het handeltje van de zwagers Jonas en Jacob in textiel en aanverwante producten was blijkbaar succesvol. De zonen van Jacob Benjamin Wiener traden later in het voetspoor van hun vader. Manus en Joseph werden beide kleermaker van professie. Op het eind van de achttiende eeuw krijgt het toenmalig dorpsbestuur de opdracht een vergelijk te treffen tussen alle kerkgenootschappen in het dorp met betrekking tot de in 1648 in beslag genomen rooms-katholieke goederen. Het ging daarbij met name om de teruggave van de Hofkerk aan de katholieken. Met de uitvoering van deze opdracht werd Pieter Willems, de schepen van het dorp, belast. Hij laat een onderzoek instellen naar de kerkelijke gezindte van alle inwoners. Het resultaat was: 1527 rooms-katholieken, 17 hervormden en 8 joden. Naar evenredigheid van kerkelijke gezindte werd de geschatte waarde van de Hofkerk – 4851 gulden en 12 stuivers – verdeeld. De katholieken kregen 4773 gulden en negen stuivers, de hervormden 53 gulden en 3 stuivers en de joden 25 gulden. Doordat de katholieken de Hofkerk terugkregen, moesten zij aan de hervormden en de joden het berekende bedrag uitkeren. Wie waren de acht joden, die

25 gulden kregen? We mogen aannemen dat het hierbij ging om Jacob Benjamin Wiener met vrouw en drie kinderen. En misschien woonde ook het gezin van Andries Herrie toen nog in Bergeijk.

De joodse families in Eersel en Bergeijk zijn een typisch voorbeeld van joden uit Oost-Europa, die zich in onze streken vestigden. Zij werden de asjkenasische joden genoemd. Deze stonden tegenover de sefardische joden, die eerder al uit Spanje en Portugal overkwamen en over het algemeen rijker waren. De sefardiem waren altijd veel rijker en machtiger dan de asjkenaziem. Toch wist de eenvoudige ‘voddenkoopman’ Jacob Benjamin Wiener zich een plaatsje in de lokale gemeenschap te verwerven. Toen hij 21 augustus 1822 overleed werd hij op de joodse begraafplaats in Eersel ter aarde besteld. Meestal begroeven de joden hun dierbaren op een afgelegen en onopvallende plaats waar zij een ongestoorde rust hadden. In 1795 waren Jonas Samuel en zijn broer Meijer Samuel gezamenlijk eigenaar van een kleine akker op het perceel ‘De Noordhoek’ genoemd. Waarschijnlijk heeft Jonas Samuel hier zijn eerste vrouw Johanna Simons begraven, die in 1795 in Eersel overleed.



Op deze begraafplaats werden enkele tientallen jaren de joodse mensen uit de Kempische dorpen Lommel, Bergeijk, Eersel en Bladel begraven. Het kerkhof bestaat nog steeds en blijft een van de weinige tastbare getuigen van het joodse leven in de Kempen.

Wil van Ham

Een bewerking van enkele artikelen, die eerder door Jaap Bussing in het protestantse maandblad “De Opkomst” geplaatst zijn.

Een zelfstandige parochie voor de Weebosch

Als in 1862 de mensen van 't Loo een eigen parochiekerk krijgen, zet dat kwaad bloed op de Weebosch. Van oudsher immers had de Weebosch een 'kapel met rectoraat' gehad, welke in 1648 door de protestanten werd geconfisqueerd. Op het eind van de achttiende eeuw had de Weebosch al vergeefs geprobeerd een zelfstandige parochie en weer een eigen kerkgebouw te verkrijgen. Panken geeft aan dat de mensen van de Weebosch niet bij de pakken neerzaten. Meer dan vijftientig keer wendden zij zich tot de bisschop in Den Bosch. Bij de viering van het 75-jarig bestaansfeest van de Gerarduskerk stelden Johan van der Heiden en Piet van Vlierberghe een boekje samen met als titel "De Weebosch in de Kempen ...", waarin een aantal documenten zijn opgenomen, die aangeven waardoor het uiteindelijk wel gelukt is.

Het uiteindelijk initiatief ging uit van een tweemanschap: Pietje Vlier (Pietje van Vlierberghe) en Tinus Vekam (Augustinus Vercammen), twee Belgen, die op de Weebosch als wagenbouwer/cafébaas en soldeerder van emmers en melkkannen werkzaam waren.

Keer op keer trokken zij naar de bisschop, maar de weerstand was sterk. De pastoor van 't Loo had er helemaal geen zin in om zo'n driehonderd parochianen kwijt te raken. Hij kreeg daarbij de steun van burgemeester Aarts die een warm hart had voor de belangen van 't Loo. Uiteindelijk was bisschop Van de Ven bereid medewerking te verlenen, maar een nieuwe pastoor moesten ze op de Weebosch zelf nog gaan zoeken. De bisschop gaf daarvoor een lijstje mee met namen van kapelaans die mogelijk pastoor konden worden. Een van de kandidaten was Adolph Karthon, die in Schijndel als kapelaan geplaatst was. Karthon was afkomstig uit Heusden aan de Maas, waar zijn welgestelde ouders een assurantiekantoor hielden. Kapelaan Karthon had er wel zin en bracht al snel een bezoekje aan de Weebosch. Maar waar het geld te halen om de pastoor te onderhouden?

Een eerste bron was een bedrag negenduizend gulden dat bij de provincie geboekt stond voor de afdeling Weebosch, waar ook de gehuchten Spaanrijt, Witrijt en Zandhoef toe behoorden. Na ernstig beraad kwamen de mensen van de Weebosch ook overeen afstand te doen van het jachtrecht van de 'binnenjachtrechten' en deze via de kerk te verpachten aan een zekere baron Van Eetvelde uit Brussel.

Het zal wel veel kruim gekost hebben, maar hiermee was een solide basis gelegd.

Voor de instandhouding van de parochie – meer in het bijzonder de totstandkoming van de nieuwe kerk en het onderhoud van de pastoor – tekenden de toekomstige parochianen een schriftelijke overeenkomst, waarin zij beloofden alle hand- en spandiensten te zullen verrichten die benodigd waren voor de kerkenbouw. Daarnaast zegden zij toe jaarlijks voor elke communicant een kwartje te zullen doneren, het zogenaamde communicantengeld. Tevens zou de nieuwe pastoor van elke melkkoe jaarlijks twee pond boter ontvangen, hetzij in natura, hetzij in geld. De mensen van de Weebosch hadden het niet breed en het merendeel zal wel een pakje boter geleverd hebben. Verder kreeg de pastoor – jaarlijks omtrent de ‘grote vasten’ – van elke kip ‘zoveel eieren als thans gebruikelijk is’. Omstreeks Allerheiligen gaven de parochianen per boerderij aan de pastoor een vat koren. Van elk geslacht varken kreeg ook de pastoor het aandeel dat ‘gebruikelijk’ was. En tot slot beloofden de parochianen dat iedereen, die een gespan had, voor de tuin van de pastorie jaarlijks in de lente een kar ‘goeden stalrest’ te zullen leveren.

Ziehier de contractuele basis van de ‘kerbenaai’, waar de pastoor vroeger gebruikelijk op getrakteerd werd. De overeenkomst – geschreven door J.B. Jansen, hoofd der School – wist de kandidaat-pastoor te overtuigen. Zeventien november 1907 is de datum van de ‘canonieke oprichting’ van de nieuwe parochie van de Weebosch.



M I S

VOOR VIER MANNENSTEMMEN,

GEVOLGD DOOR VIER ANTIPHONEN

(Alma, Ave, Regina en Salve),

OPGEDRAGEN AAN DEN WELEDELEN HEER

GODEFRIDUS MATHEUS RAUPP,

Medicine Doctor en Heelmeester te *Bergeyk*, oud lid van de provinciale commissie van Geneeskundig Onderzoek en Toevoorzigt en der Provinciale Staten, Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, enz.

DOOR

P. A. FLEERAKKERS,

ONDERWIJZER TE *DOMMELEN*.

In 1858 werd bij M.F. van Pierre te Eindhoven de bovenstaande mis uitgegeven. Een mis gecomponeerd door Peter Antoon Fleerackers, halfbroer van meester Panken, wiens moeder na het overlijden van haar eerste man in 1825 (P.Panken was toen 6 jaar) hertrouwde met Arnold Fleerackers. De componist, Antoon Fleerackers was een talentrijk musicus, van wie geschreven staat dat hij in de beginjaren van de Harmonie van Bergeijk daar dirigeerde. Bij zijn overlijden in 1863 wordt hij door pastoor Somers als 'Weldoener der kerk' geregistreerd:

Antoon Fleerackers, broeder van den voorigen Antoon F. van Pierre, onderwijzer te Dommelen, is overleden op den 13 Junij 1863. Hij is overleden op den 13 Junij 1863. 11

Helaas moesten de Bergeijkse kerkgangers tot 1888 wachten voordat ze een orgel in de kerk kregen; dat was dus 25 jaar nadat Antoon Fleerackers FL 1000,- daarvoor geschonken had.

Maar, hebben we het nog even over de mis: Deze werd opgedragen aan Godefridus Matheus Raupp, dokter te Bergeijk van 1797 tot 1856 (jawel, zowat 60 jaren). Hij was de zoon van Friedrich Raupp en vader van Frederik August Raupp, eveneens artsen te Bergeijk.

Meester Panken schrijft over zijn begrafenis: *'De lijkdienst die om 10 uur begon...is welligt de aanzienlijkste die hiertoe in deze dorpen plaats had.'* Ook schrijft hij dat na de lijkdienst nog stille missen gelezen werden, Dus, alhoewel Panken geen melding maakt van een gezongen mis en ook zijn halfbroer niet vermeldt, nemen we aan dat de mis toen zijn eerste uitvoering gehad heeft.

Naast de misgezangen werden er ook antifonen opgenomen, zoals de antifoon 'Alma Redemptoris Mater'.

Deze valt op 25 dec.2006 in het Kerstconcert, 15:30 uur, Hofkerk-Bergeijk, te beluisteren, uitgevoerd door het Gemengd Koor d'Éyckelbergh. (Overigens, deze mis is in bezit van zowel het Pankenmuseum van Piet Hoeks als de Heemkundekring Bergeijk.)

“Verkenningen van het dagelijkse leven,”

Zo heet het boek dat De Wulp vzw te Neerpelt recentelijk uitgaf, met ondertitel 'Oral History in de Dommelvallei , project 2006'.

Jeugd (met keuzevak Mens en Maatschappij) interviewden ouderen over vroeger (natuur/ werken/ oorlog/ spelen/ vissen /smokkelen enz.) en legden de gesprekken vast.

Als voorbeeld een stukje dat Heleen Lauwers vastlegde van wat haar opa Jan Bogers haar over vroeger vertelde.

Zachte kafzakken.

“ Nadat mijn lagere schooltijd erop zat, moest ik zoals bijna elk kind, behalve de (zeer) rijke kinderen die verder studeerden, onmiddellijk thuis en meestal ook ergens anders aan het werk om geld te verdienen. De kinderen konden naar de fabriek gaan of naar een andere boerderij. Ik ging naar een boer die in ruil voor mijn werk bij hem, bij ons thuis het veld kwam bewerken en omploegen met zijn paard.

Ik kreeg er ook te eten, maar geen geld. Het graan afmaaien en zoveel ander werk, gebeurde allemaal nog met de hand.

Wij, de kinderen, moesten het graan “opbinden” nadat vader het met “de zichel” (handgereedschap om te maaien: een kleine zeis in de vorm van een halve maan met een houten handvat) of met “de zeis” had afgemaaid. De bussels die wij samenbonden, zetten wij daarna tegen elkaar om verder te drogen. Later konden wij die dan gemakkelijk binnenzetten. Met kruiwagens reden wij die bussels naar huis, de schuur in, waar wij de bussels hoog “optasten”. Later werden de bussels op een betonnen vloer uitgespreid om te dorsen. Dat werkje gebeurde met “een dorsvlegel”: een lange stok met een riempje aan en daaraan nog een dikke knuppel of stok. Wij sloegen op het graan om er de zaadjes uit te doen vallen. Het graan werd daarna in een wanmolen gedaan. Aan deze molen moest iemand draaien en een andere schepte het graan erin. Onder de molen zat een zeef die de hele tijd schudde. Zo bleven de graantjes liggen en door een soort “vin” werd het “kaf” (omhulsel van het graan) weggeblazen. Van dit “kaf” werden matrassen en “teiken” gemaakt. “Teiken” waren grote, op maat van je bed gemaakte lakens waar het “kaf” in werd gestopt. Daarna werden “de teiken” uiteraard dichtgenaaid. Zo bekwam je “een kafzak”. “De kafzakken” waren lekker zacht! (Opa geniet nog na.) Wat er overbleef van het stro nadat de graantjes eruit waren geslagen, werd niet weggegooid. Daar maakte men “walm” van. Walm is door pinnen rechtgetrokken stro dat werd gebruikt “op strooien daken” en waarvan wij “poppen” maakten om onder holle dakpannen te steken en zo het dak te dichten. Met het korte, fijne “gruis” dat overbleef na het maken van “de walm” bestrooiden wij de stallen van de varkens en de koeien. Niets, maar dan ook niets werd weggegooid! “

Het boek is te koop in het NEC De Wulp te Neerpelt; prijs € 10,-



Oude ansichtkaarten, WvD



‘Hoek 33’, uit 1791, zoals het eens was.



Hoek 33 in 1976



Hoek 33 in 2006

Tabak en sigaren in Mol

Rond 1920 kende de Brabantse Kempen een bevolkingsexplosie en veel jonge mensen zochten werk. De lonen waren nog laag en vooral in de arbeidsintensieve sigarenindustrie kwamen veel nieuwe initiatieven van de grond. Het gemeentebestuur van Mol en de Kamer voor Heemkunde organiseert tot 23 december een speciale tentoonstelling in Cultuurcentrum 't Getouw, die een goed beeld geeft van deze ontwikkelingen. Het centrum is dagelijks open van 13.30 tot 16.30 uur.

Pierre Verhoeven uit Bergeijk is een van de organisatoren van de tentoonstelling. Zijn oom Geu Verhoeven is in 1931 in Mol de grondlegger van de nieuwe sigarenfabriek de Caresco. Een bloeiende onderneming, die al gauw tachtig personeelsleden telde. Felix Verhoeven, de broer van Geu, was in de periode 1919-1921 meesterknecht in de Sigarenmakerij Van Roosendaal in Mol. Hij werd bedrijfsleider bij de fabriek Cuba en werd hier directeur toen Geu Verhoeven voor eigen rekening begon. Een derde broer – Felix Verhoeven – stichtte in Mol in 1939 de sigarenfabriek Hamlet. De tentoonstelling vertelt de geschiedenis van de sigarenindustrie in Mol waarin de familie Verhoeven een prominente rol heeft gespeeld.

Gelezen, bij Willem Driedoncx

Nelis

Dorpsfiguren

Er was in wijk B te Bergeijk een boer die bij bezoek van de pastoor vertelde, dat hij onbewust op vrijdag vlees had gegeten. *'Vlees was het eigenlijk niet,'* zei hij; *"het was gehakt."* De pastoor zei hem, dat het evenzeer 'n zonde was tegen de vastenwet. *"Gehakt is geen verschooning en evengoed vlees."* Na nog een korte discussie hierover, zei den boer: *"het loopt tegen de winter en ik zal uw 'n kerbak hout brengen, netjes klein gemaakt."* De pastoor zei over dat hout brengen, *"Dat wist de zonde niet uit Nelis, dat kan de biecht goed maken."* De boer ging na enige weken glimlachend naar den timmerman, en deed z'n kerbak vol krullen en zaagsel en reed naar de pastorie.

Toen hij ongeveer deze rommel gelost had kwam de pastoor en zei verbouwereerd, *"Mèr Nelis zedde gij naw zot geworren, ge had het toch over hout."* *"Ja meneer pastoor, zaagsel is toch ook hout, net zo goed ès gehakt vlees is,"* zei Nelis.

